

суб'єкт-суб'єктної взаємодії з молодшими школярами, підтримати в дитині прагнення до самовдосконалення, самореалізації, саморозвитку.

Список використаних джерел

1. Роджерс К. Р. Свобода учитися / К. Роджерс, Дж. Фрейберг. – М. : Смысл, 2002. – 527 с.
2. Федій О. А. Професійна підготовка педагогів початкової школи до використання естетотерапії: теорія та практика / О. А. Федій, Т. В. Мірошніченко, Ю. Г. Кулімова. – Полтава : АСМІ, 2018. – 268 с.

Метельська Н. Й., аспірантка
Полтавський національний
педагогічний
університет імені В.Г. Короленка
(м. Полтава)

ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТА ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ПЕДАГОГІВ

Сьогодні професійна діяльність, яка здійснюється фахівцем в освітній установі, висуває особливі вимоги до його особистості. Специфіка роботи педагогів вимагає вивчення психологічних особливостей компонентів структури їхньої самосвідомості та динаміки їх розвитку, оскільки таке дослідження дає змогу визначити провідні чинники формування особистості фахівця, здатного успішно здійснювати професійну діяльність в освітній галузі. Проведений аналіз наукових праць засвідчив, що хоча питання розвитку професійної самосвідомості працівників освіти і були предметом ґрунтовних досліджень (А. Маркова, Л. Мітіна, В. Панок, К. Седих, В. Семиченко, Н. Чепелева та ін.), вони не можуть вважатись повністю вичерпаними.

У цьому контексті особливої актуальності набуває практичне вивчення особливостей самосвідомості фахівця. З цією метою нами було використано "Тест-опитувальник самоствавлення" за В. Століним, С. Пантілеевим [2] та методику "Особистісний диференціал" [1]. Дослідження проводилось на базі Полтавського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені М.В. Остроградського та охоплювало 275 педагогів.

Результати дослідження засвідчили, що середній показник глобального самоствавлення по вибірці складає 80,18 %. Це є свідченням загального позитивного самоствавлення педагогічних працівників та високого рівня їх самооцінки. Високий показник за шкалою самоінтересу (77,20 %) є свідченням наявності у респондентів інтересу до власних думок і відчуттів, готовності спілкуватися з собою на рівних. За шкалою самоповаги виявлено показники 70,28 %, які дають змогу говорити про тенденцію до високого рівня саморозуміння, самооцінки власних можливостей, а також віру педагогічних працівників у свої сили. За показниками 64,28 % за шкалою аутосимпатії можемо говорити про схвалення своєї особистості, довіру до себе і позитивну са-

мооцінку досліджуваних. За шкалою "Очікуване ставлення від інших" були отримані показники середнього рівня (61,47 %), що є свідченням можливого очікування як позитивного, так і негативного ставлення від оточуючих.

Найвищі показники серед шкал, спрямованих на вимірювання вираженості установки на ті або інші внутрішні дії відносно свого "Я", були отримані за шкалою "Самоприйняття" (72,41 %), що констатує наявність у досліджуваних почуття симпатії до себе, гармонію зі своїми внутрішніми спонуканнями. За шкалою "Самоінтерес" були виявлені показники 69,56 %, які свідчать про існування у досліджуваних тенденції до самозміни, їх спробу наблизитися до ідеального уявлення про себе.

За шкалою "Саморозуміння" у вибірці були діагностовані показники середнього рівня (67,40 %), що є відображенням цінності власної особистості для освітян. Значення такого ж рівня за шкалою "Самокерівництво, самопослідовність" (66,65 %) є свідченням їх низької здатності до контролю власного життя. За шкалою "Самовпевненість" були виявлені показники середнього рівня (63,53 %), що є свідченням ставлення досліджуваних до себе як до вольових та надійних. Шкала "Самозвинувачення" має невисокі показники (52,80 %), що говорить про відсутність у педагогів вираженої схильності до висловлювання необґрунтованих звинувачень щодо себе.

Показники за шкалою "Ставлення інших" є найнижчими серед шкал, які розкривають рівень конкретних дій відносно свого "Я", і складають 49,77 %, тобто педагогічні працівники не вважають власну особистість цікавою для інших. Це вказує на суперечність в оцінках самоствавлення досліджуваних, що підтверджується показниками, виявленими за шкалою "Очікуване ставлення інших" у диференційованому самоствавленні.

На другому етапі дослідження з метою опису змісту і структури свідомості у професійній сфері нами була застосована методика "Особистісний диференціал". Середні значення фактора "Оцінка" (15 б.) говорять про те, що працівники освіти загалом приймають себе та в певному сенсі задоволені собою, проте може бути присутнє критичне ставлення до самих себе та власного рівня досягнень. Отримані середні значення за фактором "Активність" (6 б.) вказують на високу активність педагогів, товариськість та можливу імпульсивність у поведінці. Порівняльний аналіз цих показників із даними шкал, спрямованих на вимірювання вираженості установки на внутрішні дії відносно "Я" досліджуваних "Тесту-опитувальника самоствавлення" дає змогу говорити про подібність отриманих результатів. Низькі показники працівників освіти за фактором "Сила" (8 б.) свідчать про їх недостатній самоконтроль, нездатність триматися прийнятої лінії поведінки. Такі значення цілком співвідносяться з результатами, отриманими за шкалами "Самокерівництво, самопослідовність", "Самовпевненість" та "Очікуване ставлення від інших" за першою методикою.

Для більш повного аналізу особливостей розвитку когнітивного компонента професійної самосвідомості ми порівняли результати дослідження за шкалами "Самоповага" ("Тест-опитувальник самоствавлення") та "Оцінка" ("Особистісний диференціал") за допомогою методів математичної статистики (r_s критерій Спірмена). Результат свідчить про наявність прямої статистично значущої кореляції зі значенням 0,3 між показниками самоповаги та

внутрішньої послідовності і саморозуміння досліджуваних ($p \geq 0,01$ і $p \geq 0,05$), тобто у більшості випадків висока самоповага педагогів співвідноситься із розумінням самих себе, самостійністю та оцінкою власних можливостей.

Отже, спираючись на результати проведеного емпіричного дослідження, можна зробити висновок про значну когнітивну складність образу "Я" педагогів, що вказує на необхідність розвитку їх самопізнання, корекцію самоставлення та розвиток позитивного самосприйняття.

Список використаних джерел

1. Методика личностного дифференциала (вариант, адаптированный в НИИ им. В.М. Бехтерева) // Фетискин Н.П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н.П. Фетискин, В.В. Козлов, Г.М. Мануйлов. – М., 2002. – С. 20-21.
2. Общая психодиагностика / Под. ред. А.А. Бодалева, В.В. Столина. – М.: Изд-во Московского университета, 1987. – 285 с.

Мішеніна Н. Я., аспірантка
Полтавський національний
педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
(м. Полтава)

ФУНКЦІОНАЛЬНА ГРАМОТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ВИМОГА СУЧАСНОСТІ

Входження України в європейський простір, приєднання до Болонського процесу зумовлює перегляд та оновлення стратегічного вектору розвитку країни, який має відповідати національним, європейським і світовим стандартам. Насамперед, це стосується системи освіти, мета якої полягає у підготовку всебічно розвиненої, грамотної особистості, яка швидко орієнтується в великому обсязі інформаційного контенту, займає активну життєву позицію, здатна до навчання впродовж життя, приймає нестандартні рішення, є патріотом рідної землі.

Глобальні інтеграційні процеси, які охоплюють усі сфери людського життя, вимагають перегляду та розширення методів і підходів до підготовки компетентних, грамотних фахівців, які б відповідали потребам сучасності та могли якісно взаємодіяти з суспільством. Так, поняття «грамотність» – вміння читати, писати, виконувати арифметичні дії, почали розглядати в більш ширшому значенні, й в науковий тезаурус входить поняття «функціональна грамотність», яка допомагає особистості використовувати набуті знання на практиці, що є необхідною умовою для повноцінного та якісного існування в нових реаліях [1].

Проблеми функціональної грамотності через призму соціального явища розглядали: Н. S. Bholá, W. S. Gray, M. Hamilton, Shirley Brice Heath, Scribner, Heribert Hinzen; Б. Гершунський, Г. Рудік, І. Казарян, С. Крупник,